

وضعیت بحرانی

موقعیت مذهبی- سیاسی و مرکزیت مواصلاتی استان قم باعث شده است تا شهر قم در نیم سده اخیر جزو شهرهای مهم و تاثیرگذار تاریخ پیش و پس از انقلاب اسلامی باشد. شهری که به عنوان دومین شهر مذهبی کشور و خاستگاه انقلاب اسلامی و کانون تفکر شیعی جهان در نظر گرفته می‌شود و طی یک بازه ۶۰ ساله، افزایش جمعیت نزدیک به هفت برابری را تجربه کرده است، شهری که سالانه نزدیک به ۲۳ میلیون زائر حرم حضرت معصومه را در خود پذیرا است و نزدیکی به قطب‌های صنعتی کشور و قوت‌های اقتصادی در بخش گردشگری مذهبی، صنعت و معدن باعث شده است تا خیل زیادی از مهاجران داخلی و خارجی به آن پناه برند.

به نظر می‌رسد در تمامی سال‌های پس از انقلاب، پیوسته این تصور در اذهان وجود داشته است که حضور حرم حضرت معصومه (س)، حوزه‌های علمیه و مراجع عظام تقلید و پتانسیل‌های اقتصادی متعدد قم و جایگاه سیاسی و مذهبی آن در نظام جمهوری اسلامی باعث می‌شود تا شهر قم به عنوان نمادی از توسعه اقتصادی، پیشرفت علمی و فرهنگی و مدنیت اسلامی باشد؛ در حالی که شاید از این نکته غفلت کرده‌ایم که ساخت و نگه داشت اینگونه ویژگی‌ها برای استان و خاصه شهر مقدس قم نیازمند برنامه‌ریزی، مدیریت کارآمد و علمی، آینده‌نگری و فراهم آوردن زمینه‌های توسعه متوازن و پایدار استانی، منطقه‌ای و کشوری است. توسعه‌ی پایدار در تمامی زمینه‌های سیاسی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی نیازمند حکمرانی خوب، مدیریت کارآمد و شفافیت اطلاعاتی است، در غیر این صورت در طی چند دهه نتیجه سیاست‌های غلط توسعه‌ای، مشکلات و آسیب‌ها بر هم انباشته خواهند شد و به وضعیت بحرانی ختم خواهند شد، وضعیتی که به نظر می‌رسد هم اکنون قم به آن گرفتار شده است. بدون آن که بخواهیم ناامیدانه چشم بر تمامی نقاط قوت و وضعیت‌های مثبت و موثری که قم دارد، ببندیم و منکر آنها بشویم باید به این مساله با رویکردی واقع بینانه اعتراف کنیم که قم در حال حاضر به کانونی از بحران‌های اجتماعی و زیست محیطی تبدیل شده است که نشانه‌های آن را در طلاق و حاشیه نشینی، کمبود منابع آب، بیابان زایی و پدیده ریزگردها و... به وضوح می‌توان مشاهده کرد؛ که البته این وضعیت را با پذیرش وجود بحران، برنامه‌ریزی منظم و علمی، مدیریت کارآمد و شفاف‌سازی اطلاعاتی می‌توان مدیریت کرد و سامان بخشید به گونه‌ای که هم بحران‌ها از قم رخت بربندند و شهروندان قم از تبعات این بحران‌ها در امان بمانند و سطح بالاتری از کیفیت زندگی را تجربه کنند و هم قم به جایگاهی که شایسته آن است بازگردد و در سطح کشوری و بین‌المللی نمونه‌ای از یک شهر توسعه‌یافته اسلامی باشد.

در حال حاضر عمده ترین چالش‌های اجتماعی- فرهنگی و جمعیتی استان قم که بعضاً وضعیت بحرانی پیدا کرده‌اند عبارتند از طلاق، مهاجرپذیری بالا، حاشیه نشینی و تبعات آنها. بررسی وضعیت این سه آسیب عمده در استان قم می‌تواند دریچه‌ای باشد برای فهم نوع نگاه و گفتمان مسئولان به مسائل اجتماعی- فرهنگی در قم که می‌توان گفت

شامل چند ویژگی است:

۱- نگاه ایدئولوژیک به قم و مسائل اجتماعی آن

۲- غفلت از مسائل اجتماعی و درک دیر هنگام بحران‌های اجتماعی

۳- توصیف وضعیت مطلوب به جای تبیین وضعیت بحرانی (کلی‌گویی و کلیشه‌گویی درباره علت‌های مسائل و راهکارهای آن)

در باور بسیاری از مسئولان کشوری و استانی، قم به واسطه حضور اماکن متبرک، مقدس و مهم مذهبی، حضور فعال و گسترده حوزه‌های علمیه و عالمان علوم دینی، شهری مذهبی و سنتی است و خود به خود اینگونه نیز باقی خواهند ماند و این ویژگی‌ها استان را در برابر آسیب‌های اجتماعی واکسینه خواهد کرد و بسیاری از آسیب‌ها به سراغش نخواهند آمد.

گزارش حاضر تلاش کرده با نگاهی واقع‌بینانه و مستند، به بررسی مسائل راهبردی توسعه در استان قم در حوزه‌های اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، محیط‌زیست، کشاورزی و دامداری، بهداشت و سلامت، گردشگری و صنعتی بپردازد.

برای دریافت و مطالعه متن کامل گزارش از لینک دانلود زیر استفاده کنید.